

HET BLAD

BIJ NRC

FUCK,
WAT
WAS
IK
GOED

Vader en zoon
Gijs en Reinout
Scholten van
Aschat, acteurs

NA HET GYMNASIUM

Wat gebeurde er met
de kinderen van wie zo
veel werd verwacht?

GROEN REIZEN

'Het duurde 24 uur,
maar de tijd gaat
snel in de trein'

NOVEMBER
2019 #36

HOEZO ZOU JIJ BETER

[vader & zoon]

„Fúck”, dacht Gijs Scholten van Aschat toen zijn zoon Reinout naar de toneelschool wilde. „Een moeilijk leven.” Ook Reinout werd succesvol acteur: „Na twee jaar zag je het nog steeds niet bij mij.”

TEKST **JANNETJE KOELEWIJN EN RINSKJE KOELEWIJN**

FOTO'S **MERLIJN DOOMERNIK**

P

luchen stoelen rond een ovale tafel in de brasserie van het Internationaal Theater Amsterdam. Gijs Scholten van Aschat (60) doet alsof hij zijn zoon is en zegt: „Ja pap, misschien wil ik naar de to-

neelschool.” En doet dan alsof hij een pudding is die in elkaar zakt. „Fúck. De toneelschool. Ik zeg...”

„...moeilijk”, zegt Reinout Scholten van Aschat (30), die naast hem zit. „Dat zei je. Moeilijk.”

„Moeilijk, ja. Een moeilijk leven, en je zou toch naar het conservatorium? De filmacademie? Je wil toch regisseur worden? En toen zei je...”

„...dat ik wilde weten hoe acteren werkt en daarna...”

„...zou je naar de filmacademie gaan. O, natuurlijk, Reinout, nou snap ik het. Briljant plan. Geen speld tussen te krijgen. Zit hij op de toneelschool - ja, nee, pap, ik blijf hier, want ik wil tóch...”

„Zo is het gegaan”, zegt Reinout.

„Zo is het gegaan”, zegt Gijs. „Later dacht ik: heb je me nou in de maling genomen?”

„Nee, nee, echt niet, pap. Het was echt totaal... Ik bedoel, na het eerste jaar dacht ik: niks voor mij. Tot halverwege het tweede jaar dacht ik het nog steeds. En toen, opeens...”

„...klikte er iets.” Diepe zucht. Ja hoor. Er klikte iets.

Etenstijd. Menukaart. Gijs, die de hele dag *De thuiskomst* van Harold Pinter heeft gerepeteerd, zegt dat Reinout niet veel mag eten, want Reinout moet mager, nee, tånig zijn voor een filmrol, en de opnamen beginnen deze week. Wat voor film? Dat mogen we niet we-

„Dus ik begon het bij Het Nationaal Toneel en het grappige was, daar hadden papa en ik het laatst over, dat ik het fysiek zwaar vond, want er werd in die tijd gedubbeld, overdag repeteren en 's avonds spelen, dus je bent om 1 uur 's nachts thuis en om 9 sta je weer op de vloer, en dat is dan...”

„...je leven.”

„Je leven, ja, en dat jij toen zei: in mijn tijd was dubbelen de standaard.”

„Maar wij hadden minder stress”, zegt Gijs. „Wij gingen na de voorstelling naar de kroeg, en dan was ik om halfdrie 's nachts thuis en 's ochtends smeed ik jullie naar de crèche, en dan was het koffiedrinken en daarna de hele dag repeteren. Of draaien. Man, jongen, ik werkte zo fucking hard. Maar gek genoeg waren we er veel relaxter onder.”

„Jullie leven was simpeler”, zegt Reinout. „Dat zei je. Eén kroeg, één krant, géén mobiele telefoon en een páár vrienden.”

„Wat jullie hebben” - Gijs kijkt op een denkbeeldige telefoon en daarna om zich heen, zijn gezicht strak van gespeelde spanning - „dat hadden wij niet.”

„Jullie hadden een andere mindset”, zegt Reinout. „Voor jullie was acteren gewoon je werk.”

„Wij gingen naar ons werk, ja.”

„En voor ons is acteren onze identiteit.” Gezwollen stem. „We moeten ons voortdurend afvragen of we er wel gelukkig mee zijn.”

Praten jullie vaak over jullie werk?

„Heel vaak”, zegt Gijs. „Eigenlijk altijd. Maar nooit over wat je precies doet op de vloer. Altijd over - hoe zal ik het uitleggen? Je instelling. Je staat van zijn voor je het toneel op gaat. Ik doe het ook met collega's. Je speelt voor de dertigste keer een voorstelling, hoe zullen we het vanavond doen? Zeg ik: vanavond ga ik luisteren. Ik ga me helemaal focussen op luisteren. O, zegt Maria Kraakman dan bijvoorbeeld, ik ga vanavond kijken. Okay. Zo kom je in een zoekmodus. Het ergste, nee, het moeilijkste van acteren is de herhaling. Je

moet elke avond opnieuw op zoek gaan naar iets waardoor je op het toneel in het moment kunt zijn, iets...”

„...waardoor je leeft”, zegt Reinout.

„Waardoor je leeft, ja. En hoe bereik je dat? Hoe bereik je dat je, als je voor je gevoel geweldig gespeeld hebt, fúck, wat was ik goed, de volgende avond weer goed bent? Dan gaat het over niet te veel eten, voor mij dan, haha. Dan gaat het over focus en concentratie, over heel hard werken, maar níet meer op het moment dat je het toneel op gaat. Dan moet alles vanzelfsprekend zijn, fluide. Wat Messi heeft op het veld. Ontspanning. Plezier. Ik zeg nooit tegen Reinout dingen als: volgens mij moet je die overgang zo spelen. Ik zeg: zorg dat je plezier hebt.”

„Maar dat is zoiets raars”, zegt Reinout. „Dat je het toneel op gaat, vijfhonderd man in de zaal, en dat je dan plezier moet hebben. Dat is zó gek.”

Gijs: „Heel gek.”

Reinout: „Je lichaam zegt: nó, nó.”

Gijs: „Rennen. Wegwezen.”

Reinout: „Niet veilig hier. Je harts slag gaat omhoog. Je krijgt zweethanden. Je pupillen zijn groot.”

Gijs: „Je moet poepen en pissen.”

Reinout: „Hoe vaak je ook op de vloer hebt gestaan, je hele lichaam zegt: gevaar. En als je daar dan staat, en je weet die spanning die door je lichaam giert naar je zintuigen te geleiden, je weet de angst in je hoofd om te zetten in spel, dan kom je best wel soms in zoiets boeddhistisch terecht als een flow. Je bent helemaal in het hier en nu, je speelt als een kind en je hebt het idee, heel gek, dat je helemaal jezelf bent, terwijl je in het kostuum van iemand anders staat en je de woorden van iemand anders spreekt. Dat is zó waanzinnig.”

Gijs: „Enorm.”

Reinout: „Het geeft zo'n absurde kick.”

Gijs: „Je bent supergefocust en tegelijkertijd superontspannen.”

Reinout: „En weet je wat ik het allerraarste vind? Dat jij denkt: nu was ik toch even lekker aan het spelen zeg, ik was als Cruijff aan het dansen op het veld, ik was als Neo in *The Matrix*, free of mind, je lééfde, en dat dan de regisseur na afloop kan zeggen: nou, je zat er vanavond niet echt in hè. Terwijl de avond ervoor...”

„...was het andersom.”

„En toen was je juist heel slecht”, zegt Reinout. „Je speelde helemaal op techniek. Je was alleen maar alle afspraken aan het afgaan. Je leefde niet.”

Jij moest toch elke avond kotsen, Gijs, voor je het toneel op ging?

„Dat heb ik heel lang gedaan, ja. Wel twintig jaar.”

„Dan is het een ritueel geworden”, zegt Reinout.

„Als je niet kotst, is er iets mis.”

„Dan was ik niet goed”, zegt Gijs. „Dan kon ik niet spelen. Ik ben er vanaf gekomen door gedragstherapie. ▶

Gijs Scholten van Aschat

Geboren in Doorn, 1959. Studeerde aan de Toneelacademie Maastricht met de acteur Pierre Bokma, scenarist Maria Goos en de in 2005 overleden regisseur Willem van de Sande Bakhuyzen. Zijn oudste zoon, Jeroen, is scenarist, zijn dochter Bibi kunsthistorica. Woont in Amsterdam.

Reinout Scholten van Aschat

Geboren in Amsterdam, 1989. Studeerde aan de Toneelacademie Maastricht met Matthijs van de Sande Bakhuyzen, met wie hij nu bij theatergroep Orkater het collectief Lars Doberman vormt en voorstellingen maakt. Voor zijn rol in *De Heineken Ontvoering* uit 2011 kreeg Reinout een Gouden Kalf.

**‘Ik dacht:
als ik kots,
komt alles
goed’**

GIJS SCHOLTEN VAN ASCHAT

„Maar dan voel ik me dus wel” - Gijs trekt een gezicht alsof hij kiespijn heeft - „ung, ung, ung. Jeroen had het toen hij genomineerd werd voor een Gouden Kalf. Hij vond het bijna een probleem, want had hij het wel verdiend?” Jeroen won een Gouden Kalf voor het scenario van de film *De Libi*. „Hier bij Toneelgroep Amsterdam moeten we van die filmpjes maken voor Instagram, weet je wel.” Hij slaat zijn arm om Reinouts schouders en houdt een denkbeeldige telefoon voor hun gezicht. „Hey! Ik zit hier met Reinout! We staan samen in een voorstelling! Spannend! Hoho! Okay! Ciao! Ik zie het mezelf doen en ik kan het best goed, maar ik heb ook eh... een beetje een hekel aan mezelf.”

Waren je ouders gelovig?

„Nederlands Hervormd. Zo ben ik ook opgegroeid. Mijn moeder zei: je mag alles doen, als je het maar góéd doet.”

Ook acteur worden?

„O, ja, helemaal. Dat was geweldig. Mijn ouders waren trots toen ik was aangenomen in Maastricht. Ze gingen veel naar toneel. Maar ik weet nog wel dat mama zei: je bent ook goed in wiskunde en economie, en het is niet leuk om een halfbakken acteur te zijn, dus stel, je bent straks vierentwintig en nog steeds niet eh..., dan kun je altijd nog economie gaan studeren.”

Heb je dat ook tegen Reinout gezegd?

„Nee. Dat komt ook een beetje doordat hij onder valse voorwendselen acteur is geworden, haha. En als ik zie wat voor een acteur hij nu is, dan maak ik me helemaal geen zorgen.”

Wat is hij voor acteur?

„Nou ja, hij kan het gewoon.”

Dat zag je al jong bij hem?

„Niet toen ik de hoofdrol had in de afscheidsmusical op de basisschool”, zegt Reinout.

„Toen eerlijk gezegd helemaal niet, nee.”

„Je zag het tegendeel.”

„Je was leuk en geinig, en je wilde altijd graag laten zien wat je kon, ook al kon je het nog helemaal niet. Kon je net een beetje goochelen en dan nodigde je meteen publiek uit. Wat dat betreft lijken we op elkaar. Toen ik klein was had ik een saxofoon en na acht lessen zag ik in de *Tielse Courant* - we woonden nog in Tiel - een advertentie: pianist zoekt saxofonist. Mijn moeder zei: misschien een beetje te vroeg. Maar ik zei: waarom niet? Dus zij met mij naar die pianist. Zij blijft in de auto en na een kwartier kom ik weer naar buiten. Ik zeg, en nu volg ik even haar verhaal, ik zeg: die man kan niet spelen. Het is een amateur. Diezelfde ongefundeerde bravoure, die heeft Reinout ook.”

„Na twee jaar toneelschool”, zegt Reinout, „zag je het nog steeds niet bij mij.”

„Gewoon echt niet, nee. Dat vond ik ook best wel eh... moeilijk. Ik ging naar presentaties waar ouders

‘Nou pap, jij zit wel vaker bij DWDD dan eh... ik’

REINOUT SCHOLTEN VAN ASCHAT

ook voor werden uitgenodigd - owww.”

„Het allerergste wat er was”, zegt Reinout. „Dat je moet spelen voor je klasgenoten, je docenten en je ouders. Je hebt een keer tegen me gezegd dat ik zo speelde.” Hij legt zijn hand tegen zijn voorhoofd. „Ik was in mijn hoofd en ik moest in mijn lichaam zijn.”

„Het was jouw idee van spelen en omdat je taalgevoelig bent, was je vrij snel vrij goed in tempo en ritme, maar verder was het gewoon eh...”

Niks.

„Ja. Pas in je derde jaar zag ik je voor het eerst iets doen dat ik dacht: jesus.”

„Het was aan het eind van mijn tweede jaar”, zegt Reinout. „Het moment dat je openbreekt.”

„Dat het gaat stromen”, zegt Gijs. „Alles in je is met elkaar verbonden. Nou ja, zoiets.”

„Ik dacht: o, hier word ik wél gelukkig van, ik kán spelen en plezier hebben.”

In je derde jaar ging je in *De Heineken Ontvoering* spelen.

„Ik had gehoord dat ze aan het casten waren en toen heb ik een mail gestuurd. Ik mocht op auditie komen en ik dacht: als ik nou mijn haar donker verf en zo een beetje naar voren doe... Het voelde goed.”

„We hebben samen zitten oefenen op dat Amsterdamse accent, weet je nog?”, zegt Gijs.

„Op de tongpunt-r. Ik moest een Jordanese tongval hebben en die is met een tongpunt-r, ongelooflijk moeilijk, want ik praat met een huig-r. We hebben samen de eindscène geoefend en toen ik terugkwam voor de tweede ronde zat daar opeens Rutger Hauer. Ik was zo geïntimideerd. Ik dacht: die ga ik nooit geloofwaardig laten schrikken.” Hij doet voor wat hij in de film ook doet: zacht en doodeng boe roepen in Hauer's gezicht.

„Je had een goede klik met hem”, zegt Gijs. „Je hebt hem nog opgezocht in LA.”

„Hij heeft me geleerd hoe je iets kunt zeggen zonder woorden. De helft van het script speelde hij niet. Het Gouden Kalf kreeg ik uit zijn handen.”

Gijs: „Hij kwam er speciaal voor over uit Amerika.”

Reinout: „Hij reed met zijn motor het podium op.” ♦